

*Ба Шӯрои диссертациони 6D.KOA-029
назди Донишгоҳи Славянии Россия
ва Тоҷикистон*

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Навруз Носири дар мавзӯи «Рушди системаи идоракунии фаъолияти инноватсионӣ дар КАС-и минтақа (дар маводи вилояти Хатлон)», барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08. 00.05. – Иқтисодиёт ва идоракунии хоҷагии халқ (иқтисодиёт, ташкил ва идораи корхонаҳо, соҳаҳо, комплексҳо – идоракунии инноватсияҳо) пешниҳод карда шудааст.

Дар замони муосири иқтисодӣ афзоиши ҳаҷми маҳсулоти кишоварзӣ, рушди истеҳсолоти агросаноатӣ ва дар ин замина таъмин намудани бехатарии озуқаворӣ дар марҳилаи кунунии пешрафти иқтисодиёти ҷаҳони муосир аз ҷумлаи мушкилоте мебошанд, ки аксари мамолики дунё аз он изҳори нигаронӣ мекунанд. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон низ аз солҳои аввали соҳибистиклолӣ барои барқарорсозии соҳаи мазкури иқтисодиёти ҷумҳурӣ кӯшишҳои зиёд ба харҷ додааст. Дар кишвар ислохотҳои иқтисодиву аграрӣ, аз ҷумла ислохоти замин гузаронида шуда, асосҳои ҳуқуқиву меъёрии соҳаи мазкур бо назардошти талаботи муосир барқарор гардидаанд. Барномаҳои рушди соҳаи иқтисодӣ кишоварзӣ ва стратегияҳои пешрафти истеҳсолоти агросаноатӣ дар сатҳи ҷумҳурӣ ва барои минтақаҳои алоҳидаи он қабул шуданд. Аммо истеҳсолоти агросаноатии кишвар ҳанӯз ба истеҳсолоте табдил наёфтааст, ки талаботи аҳолии ҷумҳуриро бо маводи озуқаворӣи ватанӣ таъмин намояд.

Ҳамзамон олимони ватанӣ сабаби асосии ба таври бояду шояд рушд наёфтани инноватсияҳои кишоварзиро дар номукаммалии низоми идоракунии ҷараёнҳо ва фаъолиятҳои инноватсионӣ дар сатҳи давлат соҳаи кишоварзӣи комплекси агросаноатӣ ва корхонаву хоҷагиҳои онҳо мебинанд, яъне имрӯз дар кишоварзӣ ва комплекси агросаноатии кишвар дар маҷмӯъ як низоми самараноки идоракунандаю танзимкунандаи ҷараёнҳою фаъолиятҳои инноватсионӣ ба вуҷуд наомадааст. Мавҷудияти ин муаммо ва дигар мушкилоти дар ин самт ҷойдошта, ки дар боло зикр шуданд, муҳимияти мавзӯи таҳқиқотии мазкурро муайян намудаанд.

Муаллиф чунин меҳисобад, ки ба низоми идоракунии фаъолияти инноватсионӣ дар кишоварзӣ, дар доираи корхонаҳои соҳаи мазкур омилҳои гуногун таъсири мухталиф мерасонанд. Дар маҷмӯъ онҳоро ба омилҳои дохилӣ ва омилҳои берунӣ, ҷудо кардан мумкин аст. Ба омилҳои дохилӣ вазъи базаи моддӣю техникаи истеҳсолоти корхона, мавҷудияти захираҳои молиявии корхона барои корҳои илмӣю таҳқиқотӣ ва инноватсия, дараҷаи касбияти коркунони корхона, рақобатпазирии маҳсулоти корхона дар бозори

дохилӣ, талабот ба маҳсулоти корхона, хусусиятҳои хоси истеҳсолоти кишоварзӣ, эҳтимолияти ҷорӣ кардани инноватсия мансубанд. Ба омилҳои беруна дохил мегарданд: вазъи макроиқтисодии кишвар, асосҳои ҳуқуқию меъёрии фаъолияти инноватсионӣ, сиёсати бучавию андозии давлат, сиёсати молиявӣ қарзии давлат, мавҷудияти захираҳо (табӣӣ, молиявӣ, иқтисодӣ), мавҷудияти шароитҳои бозорӣ ва муҳити солими рақобатпазирӣ, истеъмолкунандагон ва талабот (ғунҷоиши бозорҳои истеъмолий).

Муаллиф исбот кардааст, ки ба ҳайси дигар унсурҳои инфрасохтори инноватсионӣ технопаркҳо, корхонаҳои хурди инноватсионӣ, марказҳои технологияи пешқадам, паркҳои илмию техникӣ, бизнес-инкубаторҳо, технополисҳо баромад мекунанд. Қобили қайд аст, мувофиқи таҳлили дигари муҳаққиқони ин мавзӯ 76% паркҳои илмию техникӣ дар донишгоҳҳо ҷойгир буда, 70% технопаркҳо филиалҳои донишгоҳҳо ба ҳисоб мераванд. Дар ҷумҳурии мо технопаркҳо ва бизнес-инкубаторҳо дар марҳилаҳои ташаккул қарор доранд.

Муаллиф ҳангоми дар заминаи таҳлилҳо ва арзёбии самаранокии низоми идоракунии фаъолияти инноватсионии корхонаҳои кишоварзии минтақаи мавриди таҳқиқ қарордошта хулосабарорӣ менамоем, ки ин амал бояд фарогири ҷунин нуктаҳо бошад: таҳлили шароитҳои ташкили рушди инноватсионӣ корхонаҳои кишоварзӣ бо назардошти баҳисобгирии муҳити дохила ва берунаи онҳо; коркарди самтҳои концептуалии мукамалгардонии сохтори ташкилии идоракунии фаъолияти инноватсионии корхонаҳои кишоварзӣ; назарсанҷии таъмини инфрасохторӣ ва ҷараёнии танзими рушди фаъолияти инноватсионии корхонаҳои кишоварзӣ.

Ба ақидаи муаллиф, дар таҷрибаи хоҷагидорӣ корхонаву ташкилотҳои КАС барои идоракунии таъмини сармоягузори фаъолияти инноватсионӣ аз сохторҳои сармоягузориҳо истифода менамоенд. Дар адабиётҳои иқтисодӣ сохтори умумии инвеститсияҳо ва сохторҳои ҷузъии инвеститсияҳо ҷудо мекунанд. Сохторҳои технологӣ, такрористеҳсолӣ, соҳавӣ, ҳудудии маблағгузориҳои асосӣ ва сохтори сарчашмаҳои молиякунонии инвеститсияҳо ба сохторҳои ҷузъии инвеститсияҳо мансубанд. Яке аз ин сохторҳо сохтори соҳавии инвеститсияҳо ба шумор меравад. Сохтори соҳавии инвеститсияҳо ин тақсим ва таносуби инвеститсияҳо дар соҳаҳои иқтисодиёти ҷумҳурӣ мебошад. Аз таҳлили нишондиҳандаҳои дисертатсия бармеояд, ки ҳаҷми сармоягузориҳо ба сармояи асосӣ дар соҳаҳои истеҳсолоти моддӣ ва соҳаҳои ғайриистеҳсолӣ дар таносуби 66,5/33,5 ҳиссаи ғоизӣ қарор доранд. Аммо нуктаи нигароникунандаи таҳлил дар он зухур мекунад, ки ҳаҷми сармоягузориҳо ба сармояи асосии истеҳсолоти кишоварзӣ дар замони истиқлолияти кишвар тамоюл ба камшавӣ дорад. Масалан, агар дар соли 1991 ин нишондиҳанда 26,4% бошад, дар аз соли 2011 то 2017 ҳатто 1,0%-ро низ ташкил намедихад.

Умуман, муаллиф тадқиқоти илмиро бо риояи тамоми талаботҳои иҷроии он ба итмом расонидааст, ки он дорои аҳамияти илмӣ мебошад.

Дар автореферат, ки ҷиҳатҳои мусбӣ он ниҳоят зиёданд, баъзе камбудҳои ҷузъӣ дида мешаванд:

1. Дар автореферат хусусиятҳои фарқкунандаи рушди системаи идоракунии фаъолияти инноватсионӣ дар соҳаи кишоварзии вилояти Хатлон кушода дода нашудаанд.

2. Дар автореферат асосҳои институтсионалии рушди инноватсияҳо, ки интихоби дурусти органҳои барои идоракунию танзим ва паҳнкунии инноватсияҳо масъулро, махсуб медонанд, пурра таҳлили худро наёфта аст.

3. Автореферат аз баъзе хатогиҳои имлоӣ холӣ нест.

Баъзе аз камбуди ва норасоҳои нишон дода шуда характери тавсиявӣ дошта, моҳияти илмӣ-амалии тадқиқотро паст намегардонад.

Дар маҷмӯъ бояд қайд намуд, ки диссертатсияи Навруз Носири рисолаи илмӣ пурра ба анҷом расонидашуда ба ҳисоб меравад, ба талаботҳои ҚОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯи ихтисоси 08.00.05. – Иқтисодиёт ва идоракунии хоҷагии халқ (иқтисодиёт, ташкил ва идораи корхонаҳо, соҳаҳо, комплексҳо – идоракунии инноватсияҳо) ҷавобгӯ буда, муаллифи он барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ сазовор мебошад.

Тақриздиханда:

**Доктори илмҳои иқтисодӣ,
профессори кафедраи
муносибатҳои иқтисодию
байналмиллалии Донишгоҳи
давлатии тичорати Тоҷикистон**

Ҳоҷаев П.Д.

**Суроғаи донишгоҳ: Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон, Ҷумҳурии
Тоҷикистон, шаҳри Душанбе, кӯчаи Дехотӣ 1/2,
тел: (+992) 93 860 75 03 E-mail: hojaev123p@mail.ru**

Имзои д.и.и., профессор Ҳоҷаев П.Д. -ро тасдиқ менамоем:

**Сардори шӯбаи кадрҳо ва
таъминоти ҳуқуқии ДДТТ**

Мумтоз Назирӣ